

Вісник Агрофорум № 21 (116) 2019

*Представників громадськості
Львівщини проінформували
про ефективність використання
бюджетних коштів*

3

*Громадські активісти Львівщини
обговорили актуальні питання
впровадження електронних сервісів
на ринку органічної продукції*

4

*Які проблеми українського фермера
вирішить ГС «Національний центр
розвитку агрофінансування»*

17

*Мишоподібні гризуни – загроза
для сільськогосподарських культур –
Наталія Голич*

29

<i>Представників громадськості Львівщини проінформували про ефективність використання бюджетних коштів</i>	3
<i>Громадські активісти Львівщини обговорили актуальні питання впровадження електронних сервісів на ринку органічної продукції</i>	4
<i>У Львові представили міжнародний досвід найкращих політик електронного урядування</i>	5
<i>У Львові в рамках круглого столу обговорили актуальні питання реформи децентралізації</i>	7
<i>В рамках панельної дискусії у Львові обговорили актуальні питання безпеки бізнесу</i>	8
<i>Актуальні питання сільського господарства Буського району обговорили з директором департаменту АПК області</i>	9
<i>Презентація «Практичного посібника для фермера (організаційно-економічні та правові аспекти)»</i>	10
<i>XIII Спеціалізована виставка «Агротехніка-2020» у Львові</i>	12
<i>В Україні запускають проект кредитування аграріїв</i>	13
<i>Внесено зміни до порядків та оновлено терміни подачі документів для одержання держпідтримки аграріями</i>	14
<i>Україна удвічі збільшила експорт кукурудзи до Євросоюзу</i>	16
<i>Які проблеми українського фермера вирішить ГС «Національний центр розвитку агрофінансування»</i>	17
<i>Перевірки Держспродспоживслужби: як фермерам уникнути штрафів</i>	20
<i>Оголошення про проведення аукціонів у Львівській області</i>	21
<i>Мишоподібні гризуни – загроза для сільськогосподарських культур – Наталія Голич</i>	29
<i>Оголошено конкурс на зайняття посади директора наукового Інституту на Львівщині</i>	31
<i>Моніторинг цін</i>	33
<i>Анонс подій в Україні</i>	35

Представників громадськості Львівщини проінформували про ефективність використання бюджетних коштів

26 листопада у Львові на засіданні Комісії з питань фінансів, бюджету і обліку Громадської ради при Львівській облдержадміністрації відбувся звіт керівників департаменту охорони здоров'я, департаменту культури та релігій і департаменту агропромислового розвитку Львівської облдержадміністрації щодо ефективності використання бюджетних коштів у 2016-2019 роках.

Із вступним словом до учасників засідання і представників громадськості звернувся голова комісії з питань фінансів, бюджету і обліку Громадської ради при Львівській ОДА Ігор Іванів, який відзначив важливість розширеного звіту перед громадськістю за реалізовані департаментами проекти.

Інформацію про використання бюджетних коштів для підтримки агровиробників представникам громадськості презентували директорка департаменту агропромислового розвитку Львівської ОДА Юлія Шопська та заступник директора Людмила Гончаренко. Керівники департаменту проінформували про фінансування заходів передбачених на виконання Комплексної програми підтримки та розвитку агропромислового виробництва Львівської області на 2016-2020 роки.

За інформацією Юлії Шопської, на виконання заходів обласної програми в 2016-2019 рр. використано 60,9 млн.грн. За вказаний період фінансову підтримку шляхом компенсації відсотків за кредитами та договорами лізингу на Львівщині отримали 148 агроформувань із обласного бюджету і 70 агроформувань регіону із державного бюджету. Частина бюджетної підтримки на реалізацію проектів одержано учасниками АТО, які започаткували власну справу на селі.

Фінансову підтримку у вигляді дотацій на площу угідь, на яких проводилися заходи із збереження та відтворення родючості ґрунтів за останні чотири роки одержали 117 агровиробників Львівщини.

За словами директорки департаменту агропромислового розвитку Львівської облдержадміністрації Юлії Шопської, заходи Комплексної програми на 2020 рік передбачають видатки на 27,6 млн гривень. Порівняно із поточним роком додаткові кошти обласного бюджету в 2020 році будуть спрямовані на співфінансування заходів Проекту секторальної підтримки «Розвиток сільського підприємництва та інфраструктури агротуристичного кластеру «Горбогори» (2,7 млн грн); Фінансову підтримку сімейних фермерських господарств у вигляді безповоротної допомоги на реалізацію власних проектів (2,5 млн. грн); Фінансування видатків департаменту на участь у виставково-ярмаркових заходах (100,0 тис.грн.).

Громадські активісти Львівщини обговорили актуальні питання впровадження електронних сервісів на ринку органічної продукції

22 листопада голова комісії з міжнародної технічної допомоги та міжнародного співробітництва Громадської ради при Львівській ОДА Віталій Горбатенко та заступник голови комісії з питань внутрішньої політики та е-врядування, керівник проєкту Lviv Smart Region Остап Лопата провели зустріч з Паоло Корво, директором соціологічної лабораторії Університету гастрономічних наук у Поленцо та партнером італійської компанії CFC LLC Паскуале Ціюффі щодо співпраці у сферах громадського транспорту, туризму, сільського господарства та гастрономії.

Обговорили можливість трансферу IT-продуктів системи Lviv Smart Region до Італії.

Також італійським колегам було представлено LSPEM – Lviv Smart Public Eco Market – Львівський розумний екомаркет, Travel fellow – Електронний екскурсовод.

Зокрема, метапроєкту LSPEM полягає в пошуку виробників сільськогосподарської продукції, оптимальну ціну і найбільш ефективну логістику для спрощення процесу придбання якісних продуктів харчування.

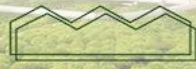
До складу LSPEM увійде велика кількість різноманітних електронних сервісів, а сама структура програмного забезпечення буде складатися із комплексу програмних модулів, які розділені по ієрархічних зв'язках на зовнішні (відкриті для всіх) корпоративні сервіси та внутрішньокорпоративну систему із відкритим доступом.

Джерело: Громадська рада при Львівській облдержадміністрації

FRESH BUSINESS EXPO

3-5.12.2019

МВЦ, КИЇВ | МВЦ, КИЕВ | ІЕС, КУЇВ
УКРАЇНА | УКРАИНА | UKRAINE

ВІСНИК АГРОФОРУМ

GREENHOUSE TECHNOLOGIES

У Львові представили міжнародний досвід найкращих політик електронного урядування

22 листопада у Львові відбулася II Міжнародна конференція країн Східного Партнерства «Digitalisation and Transformation: Effects on Democracy».

Із вітальним словом до учасників конференції звернувся ректор Українського Католицького Університету о. Богдан Прах.

В рамках конференції учасники із багатьох країн світу представили найкращий зарубіжний досвід та практики впровадження діджитал-рішень у всі сфери суспільного життя, зокрема в сільських територіях.

В країнах ЄС впровадження сучасних діджитал-рішень підвищує прозорість прийняття управлінських рішень і ефективне використання ресурсів, зокрема в сільських територіях.

Власний досвід впровадження рішень електронної демократії в різних сферах суспільного життя представили представники Молдови, Вірменії, Грузії, Білорусі, Азербайджану.

Джерело: Львівська Аграрна палата

Представники ОТГ Львівщини взяли участь у Національному селекторі із реалізації земельної реформи

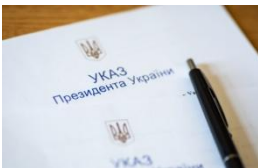
20 листопада відбувся Національний онлайн селектор під головуванням заступника Міністра розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України Тараса Висоцького щодо ходу реалізації земельної реформи. Серед учасників заходу – перший заступник голови Львівської ОДА Василь Лозинський, представники департаменту агропромислового розвитку, а також представники об'єднаних територіальних громад Львівщини. Про це інформує пресслужба Львівської облдержадміністрації.

Під час селектору обговорили прийняті Верховною Радою України за основу в першому читанні проекти законів України щодо регулювання питань у земельній сфері. Зокрема йдеться про проект №2195 про електронні земельні аукціони та законопроект №2194 «Про внесення змін до Земельного кодексу України та інших законодавчих актів щодо удосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин».

В межах засідання Василь Лозинський звернувся із пропозицією до Міністерства посилити на законодавчому рівні функції контролю при виявленні самозахоплення земель. Адже, як він зазначив, у Львівській області аудит вияв понад 60 самозахоплених земельних ділянок.

Додамо, що у грудні на Львівщині відбудеться земельний форум. Захід дасть можливість обговорити актуальні питання земельної реформи в Україні.

Джерело: Львівська обласна державна адміністрація

Аграріїв Львівщини відзначено державними нагородами

Указом Президента України № 849/2019 від 15 листопада 2019 року за значний особистий внесок у розвиток агропромислового виробництва, вагомі трудові досягнення, багаторічну самовіддану працю та з нагоди Дня працівників сільського господарства відзначено агровиробників Львівщини.

Відповідно до Указу Почесне звання «Заслужений працівник сільського господарства України» присвоєно:

- Ковалю Петру Петровичу – заступникові директора сільськогосподарського товариства «Літинське», Львівська область;
- Пургіну Валерію Олексійовичу – голові фермерського господарства «Пургін», Львівська область.

Джерело: www.president.gov.ua

У Львові в рамках круглого столу обговорили актуальні питання реформи децентралізації

19 листопада у Львові відбувся круглий стіл з обговорення критеріїв спроможності формування об'єднаних територіальних громад та методики їх застосування. Участь у заході прийняли представники об'єднаних територіальних громад області, представники органів місцевого самоврядування, члени Львівської Аграрної палати.

Із вступним словом до учасників круглого столу звернувся заступник Міністра розвитку громад та територій України В'ячеслав Негода, перший заступник голови Львівської облдержадміністрації Василь Лозинський, представники депутатського корпусу, експерти реформи децентралізації.

За словами заступника міністра В'ячеслава Негоди, місцеві вибори у 2020 році, мають відбутися на новій територіальній основі в основі якого стануть громади. Також він підкреслив, що спроможність громади – це, в першу чергу, її людські ресурси.

Серед завдань, визначених Урядом для завершення реформи, – формування перспективних планів областей, які покриватимуть 100% їх території. Завершити цю роботу обласні державні адміністрації мають в першій декаді грудня.

Заступник міністра також нагадав про обов'язкові критерії спроможності громад, визначених Методикою, які необхідно врахувати у ході формування перспективних планів:

- нерозривність та географічна цілісність території громади;
- на території громади проживає не менш як 250 дітей шкільного і 100 дітей дошкільного віку;
- на території громади розташований загальноосвітній навчальний заклад I-III ступеня, проектною потужністю не менш як 250 учнів.

Перший заступник голови Львівської ОДА Василь Лозинський розповів, що в усіх районах області завершено обговорення проекту адміністративно-територіального устрою. При цьому однак у двох районах області (Стрийському, Дрогобицькому) ще тривають консультації.

В рамках заходу експерт з децентралізації проекту DESPRO Павло Остапенко презентував присутнім методичні підходи до оцінки спроможності ОТГ Львівської області. При цьому власні пропозиції з питань бюджетного процесу керівникам міністерства представили голови ОТГ Львівщини.

Джерело: Львівська Аграрна палата

В рамках панельної дискусії у Львові обговорили актуальні питання безпеки бізнесу

20 листопада у Львові при підтримці Головного територіального управління юстиції у Львівській області відбулася панельна дискусія «Рейдерський закон в дії. Безпека бізнесу. Реєстраційні аспекти».

В рамках виступу державний реєстратор Трускавецької міської ради Тарас Лужаниця розповів учасникам заходу про зміни в законодавстві із 2 листопада 2019 р. які стали результатом прийняття змін до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту права власності» від жовтня цього року. Суттєві зміни стосуються вчинення реєстраційних дій із документами підприємств організаційно-правової форми «Товариство з обмеженою відповідальністю».

Адвокат Адвокатського об'єднання «KPLT» Вікторія Новосядло відзначила, що законодавчі зміни передбачають нотаріальне засвідчення документів для державної реєстрації в поєднанні з викладенням їх на нотаріальних бланках для додаткового ступеня захисту.

Тепер реєстратор обов'язково визначає також обсяг повноважень осіб, що підписують та подають документи для проведення державної реєстраційної дії, що направлені на набуття, зміну чи припинення речових прав фізичних та юридичних осіб та має перевірити наявність обтяжень на такі права у відповідних реєстрах.

Суттєво змінено порядок погодження договорів, які перевищують 50 % вартості активів Товариства з обмеженою відповідальністю та Товариства з додатковою відповідальністю.

Запроваджено також обов'язкове нотаріальне посвідчення договорів при відчуженні корпоративних прав.

Для спрощення діяльності бізнесу запроваджено також принцип екстериторіальності для державної реєстрації фізичних осіб-підприємців до будь-якого суб'єкта державної реєстрації в межах України як в електронній так і в паперовій формі.

Для юридичних осіб принцип екстериторіальності діятиме лише в разі подання електронної версії документів.

Членкиня правління відділення Нотаріальної палати України у Львівській області Владислава Дяків у своєму виступі представила інформацію про перелік документів, текст яких викладається на спеціальних бланках нотаріальних документів.

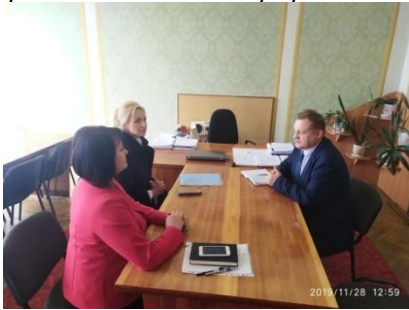

Владислава Дяків у своєму виступі також відзначила, що державна реєстрація змін до відомостей про юридичну особу в результаті нотаріальної дії здійснюється при видачі свідоцтва на право на спадщину на частку засновника (учасника) в статутному (складеному) капіталі (пайовому фонді) юридичної особи (приватного підприємства, фермерського господарства), проводиться нотаріусом, яким вчинено відповідну нотаріальну дію, відразу підписання документу, що ним видається.

В рамках дискусійної панелі відбулися також фахові тематичні дискусії та обговорення.

Участь у заході прийняли члени Львівської Аграрної палати.

Джерело: Львівська Аграрна палата

Актуальні питання сільського господарства Буського району обговорили з директором департаменту АПК області

28 листопада в Буському районі перебувала директорка департаменту агропромислового розвитку Львівської облдержадміністрації Юлія Шопська.

В ході робочої поїздки очільниця обласної сфери АПК мала зустріч з керівництвом райдержадміністрації, відділу агропромислового розвитку, ознайомила з роботою виробничого кооперативу «Як бджола».

Під час спілкування з першим заступником голови Буської райдержадміністрації Олегом Ільківим, власниками кооперативу «Як бджола» Тарасом Баландюком і Олегом Бачинським Юлія Шопська обговорила широке коло актуальних питань галузі сільського господарства місцевого значення:

- про запланований в 2020 році запуск ринку земель сільськогосподарського призначення, напрацювання пропозицій аграріями Львівщини до законопроекту;
- реалізацію у Буському районі державних та обласних програм підтримки сільськогосподарських та фермерських господарств, кооперативів;
- компенсації в 2020 році аграріям державою відсоткових ставок по кредитах для придбання земель сільськогосподарського призначення;
- законодавча та фінансова підтримка нових напрямків розвитку АПК;
- популяризація та розвиток зеленого туризму, виробництво та споживання екологічно чистих продуктів на прикладі створення туристичної зони виробничого кооперативу «Як бджола» біля с.Боложинів.

Джерело: www.busk-rda.gov.ua

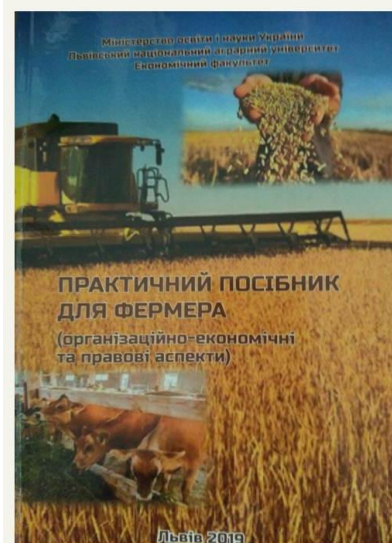
Презентація «Практичного посібника для фермера (організаційно-економічні та правові аспекти)»

14 листопада доктор економічних наук, в.о. професора кафедри обліку та оподаткування Львівського національного аграрного університету Людмила Гнатишин у рамках IV Міжнародної агропромислової виставки «Euro Agro 2019» презентувала видання за редакцією декана економічного факультету Янишина Ярослава Степановича, яке побачило світ 2019 року. Це «Практичний посібник для фермера (організаційно-економічні та правові аспекти)». Доповідач зазначила, що посібник готувався у тісній співпраці із Департаментом агропромислового розвитку Львівської обласної державної адміністрації, де викладачі економічного факультету беруть участь у роботі консультативно-дорадчого центру, який функціонує при департаменті.

Передумовою підготовки посібника були кілька підтриманих і схвалених законодавчих ініціатив, що націлені на створення, легалізацію та підтримку сімейний фермерських господарств. Автори вважають, що через обмеженість і роздрібненість землі Львівщина повинна бути в авангарді останніх законодавчих змін щодо становлення сімейного фермерства і входження його в організований ринок.

Розраховуючи на широку аудиторію, основна частина Практичного посібника для фермера побудована у зручній і доступній формі – у формі питань і відповідей.

У межах розділу 2 «Теоретичні і практичні аспекти організації та діяльності фермерських господарств: у питаннях і відповідях», усі питання і відповіді авторський колектив умовно поділив на такі блоки:

- 1 – організаційні моменти створення та реєстрації фермерських господарств (пит. 1-9);
- 2 – земельно-майнові питання (пит. 10-15);
- 3 – спеціалізація, в тому числі специфіка виробництва та сертифікації органічної продукції, нішеве виробництво (пит. 16-30);
- 4 – трудові відносини, соціальне та майнове страхування (пит. 31-34);
- 5 – система обліку та оподаткування фермерських господарств, у тому числі порядок електронного адміністрування ПДВ (пит. 36-45);
- 6 – механізми та особливості державної підтримки фермерства (пит. 46-51);
- 7 – пит. 52-53 присвячені кооперації;
- 8 – кілька останніх питань стосуються припинення діяльності фермерського господарства та необхідності бізнес планування.

З цього приводу у розділі 3 Практичного посібника розміщено кілька бізнес-планів виробництва нішевої продукції у сімейних фермерських господарствах – ягід, зокрема лохини, імбиру, равликів, кролів, а також бізнес-план утримання 50 голів молочного поголів'я ВРХ.

ПРАКТИЧНИЙ ПОСІБНИК ДЛЯ ФЕРМЕРА (організаційно-економічні та правові аспекти)	
ЗМІСТ	ст
ПЕРЕДМОВА	8
Розділ 1. МІСЦЕ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ У СУЧАСНІЙ МОДЕЛІ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	9
1. Особливості діяльності фермерських господарств	9
2. Оцінка та перспективи розвитку фермерських господарств Львівської області	17
Розділ 2. ТЕОРЕТИЧНІ І ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ: У ПИТАННЯХ І ВІДПОВІДІХ	33
1. Що являє собою фермерське господарство як організаційно-правову форму діяльності?	33
2. Як класифікують фермерські господарства?	34
3. Які критерії визначення сімейних ферм?	36
4. Які критерії класифікації фермерських господарств?	37
5. Хто може бути членом фермерського господарства?	38
6. Хто може бути головою фермерського господарства?	39
7. Хто має право на створення фермерського господарства?	40
8. Який порядок державної реєстрації фермерського господарства?	42
9. Як особливості діяльності сімейного фермерського господарства без набуття статусу юридичної особи?	45
10. Як отримати землю для ведення фермерського господарства?	47
11. Як земельні ділянки можуть бути в розпорядженні фермерського господарства?	49
12. Який порядок укладання договорів оренди на земельні паї?	50
13. Як права фермерського господарства та його членів?	53
14. Як обов'язки фермерського господарства та його членів?	54
15. Який порядок формування майна фермерським господарством?	55

ПРАКТИЧНИЙ ПОСІБНИК ДЛЯ ФЕРМЕРА (організаційно-економічні та правові аспекти)	
16. Які основні фактори впливають на розміри та спеціалізацію фермерських господарств?	57
17. Як особливості виробничо-господарської діяльності фермерських господарств?	59
18. Як передумови диверсифікації діяльності фермерських господарств?	61
19. Як переваги і недоліки диверсифікації діяльності фермерських господарств?	63
20. Як перспективи організації організаційного виробництва?	64
21. Якими нормативно-правовими документами регулюється діяльність в сфері органічного виробництва?	64
22. Як передумови організації органічного виробництва для фермерських господарств?	65
23. В чому полягають переваги органічного виробництва для фермерів?	66
24. Як стримує чинники для організації органічного виробництва фермерськими господарствами?	66
25. Який порядок сертифікації органічної продукції?	67
26. Як особливості технології органічного виробництва?	68
27. Як переваги органічного виробництва?	68
28. Як переваги нішевого виробництва?	70
29. Як тенденції нішевого виробництва?	70
30. Як перспективи органіки та нішевого виробництва для фермерських господарств?	73
31. Як регулюються трудові відносини у фермерському господарстві?	74
32. В чому суть механізму нарахування і сплати ссв у фермерських господарствах?	75
33. Як здійснюються фінансово-розрахункові відносини фермерських господарств?	78
34. В чому суть механізму майнового страхування у фермерських господарствах?	79
35. На якій системі оподаткування можуть перебувати фермерські господарства?	82
36. Як документи необхідні для переходу на спрощену систему оподаткування або щорічного підтвердження фермерським господарством статусу платника єдиного	82

ПРАКТИЧНИЙ ПОСІБНИК ДЛЯ ФЕРМЕРА (організаційно-економічні та правові аспекти)	
податку 4-ої групи?	
37. Як особливості набуття статусу платника єдиного податку фермерськими господарствами?	83
38. Як обмеження є для фермерських господарств при переході на спрощену систему оподаткування і набуття статусу платника єдиного податку фермерськими господарствами?	86
39. Як ставки єдиного податку передбачені для платників 4-ої групи – сільськогосподарських товаровиробників?	87
40. Який механізм нарахування і сплати фермерськими господарствами податку на доходи фізичних осіб?	87
41. Як терміни сплати податку на доходи фізичних осіб та єдиного соціального внеску?	89
42. Який порядок оподаткування ПДВ фермерських господарств?	90
43. Який порядок документування операцій з ПДВ?	92
44. Як особливості ведення обліку у фермерських господарствах?	93
45. Як рекомендовані форми обліку у фермерських господарствах?	94
46. Який механізм надання державної підтримки фермерським господарствам?	96
47. Який порядок надання державної підтримки сімейним фермерам?	97
48. Від яких ризиків фермеру доцільно страхуватися?	98
49. Як документи необхідно подати для одержання банківського кредиту?	99
50. В чому полягають переваги і недоліки кредитування аграрного бізнесу?	100
51. Як напрями державної підтримки фермерських господарств львівщини?	100
52. В чому полягають переваги кооперації для фермерських господарств?	103
53. Як особливості заручення досвідом кооперації?	103
54. Як основні напрями діяльності українського державного фонду підтримки фермерських господарств?	104
55. Який порядок припинення діяльності фермерських	

Автор: Людмила Гнатишин, Львівський національний аграрний університет

ХІІІ МІЖНАРОДНИЙ МОЛОЧНИЙ КОНГРЕС

KievExpoPlaza, вул. Амстердамська 1, с. Березівка,
Макарівський р-н, Київська обл.

3-4 березня
2020

Джерело: www.dairycongress.org

XIII СПЕЦІАЛІЗОВАНА ВИСТАВКА

АГРОТЕХНІКА

3-5 березня 2020

Місце проведення:

Арена Львів

вул. Стрийська, 199, Львів

■ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА ТЕХНІКА:

- ✓ трактори, міні-трактори, мотоблоки
- ✓ культиватори
- ✓ кормоподрібнювачі, обприскувачі
- ✓ картоплесаджалки
- ✓ плуги, сівалки, косарки, копачки
- ✓ зерноочисні машини
- ✓ комплектуючі та запчастини

■ ОБЛАДНАННЯ ДЛЯ ТВАРИННИЦТВА ТА ПЕРЕРОБКИ БІОМАСИ

■ ЗАСОБИ ЗАХИСТУ РОСЛИН, ДОБРИВА, НАСІННЯ

■ СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ І ПРОЕКТИ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

За підтримки

Департамент
АПР ЛОДА

Генеральний
інформаційний партнер

Аналітичний
партнер

Генеральний
інтернет-партнер

Інформаційні спонсори

Організатор

Контакти:

- ☎ тел./факс: (032) 244-18-88
- ✉ e-mail: expolviv@gmail.com
- 🌐 web: www.expolviv.ua

В Україні спрощено реєстрацію сімейних фермерських господарств

Громадянам, які виявили бажання стати легальними виробниками сільськогосподарської продукції, забезпечено можливість відкриття родинного бізнесу шляхом створення фізичною особою – підприємцем сімейного фермерського господарства на підставі договору (декларації) про створення сімейного фермерського господарства і відображення про це відомостей в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань.

Про це повідомила заступник міністра економічного розвитку, торгівлі та сільського господарства Інна Метельєва.

Вона додала, що для забезпечення виконання вимог Закону України «Про фермерське господарство» особи, уповноважені на вчинення нотаріальних дій, та державні реєстратори, до введення в дію оновленого Єдиного державного реєстру, здійснюватимуть реєстрацію ФОП – голів сімейних фермерських господарств згідно з роз'ясненнями Міністерства юстиції України, надісланими листом від 25.11.2019 р. за підписом Першого заступника Міністра юстиції України Є.Горовця.

Джерело: www.agro-business.com.ua

В Україні запускають проект кредитування аграріїв

За підтримки Європейського інвестиційного банку в Україні запускають проект кредитування аграрної галузі вартістю 800 млн. євро.

Метою проекту є підтримка уряду України в сприянні створенню адміністративних, технічних, фінансових та освітніх основ для підтримки зацікавлених сторін в галузях агробізнесу.

За програмою планується фінансування за напрямками: первинне виробництво зернових і олійних культур; розвиток, модернізація та сертифікація потужностей для сушіння, очищення, сортування, тестування і зберігання зернових і олійних культур; реконструкція виробничих потужностей аквакультури і рибного господарства; обладнання та інфраструктура для рибопереробки і консервування; дослідні станції, випробувальні лабораторії; обладнання для досліджень і професійного навчання, служби поширення сільськогосподарських знань і сертифікації; системи контролю і моніторингу рибного господарства.

Джерело: www.kurkul.com

Внесено зміни до порядків та оновлено терміни подачі документів для одержання держпідтримки аграріями

15 листопада 2019 року Кабінетом Міністрів України схвалено постанову № 954 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України». Цією постановою передбачено подовження терміну подачі документів та змінено Порядки використання коштів за деякими з програм підтримки.

За програмою «Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників» в частині компенсації вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва внесено доповнення:

- кошти, передбачені в держбюджеті, спрямовуються на компенсацію вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва (скасовано компенсацію вартості за закупівлю спеціальних вагонів для перевезення зерна, обладнання для виробництва біоетанолу та електроенергії з біомаси);

- частковій компенсації підлягає техніка та обладнання, які на момент здійснення через уповноважений банк оплати на їх придбання, були включені до переліку розміщеному на офіційному веб-сайті Мінекономіки.

За програмою «Державна підтримка тваринництва, зберігання та переробки сільськогосподарської продукції, аквакультури (рибництва)»:

1) За напрямом часткового відшкодування вартості племінних тварин, сперми та ембріонів (пункт 10 Порядку) у 2019 році подовжено терміни:

- подання суб'єктами господарювання, які є юридичними особами заявки та документів – до 15 грудня;
- розгляд комісією Мінекономіки заявок та документів – до 20 грудня;
- спрямування бюджетних коштів на рахунки суб'єктів, відкриті у банках – до 25 грудня.

2) За напрямом частково відшкодування вартості тваринницьких об'єктів (пункт 11 Порядку):

- вилучена норма, що для об'єктів, введених у дію в грудні попереднього року, суб'єкти господарювання подають заявку та документи до 5 березня поточного року;
- змінено кількість засідань комісій – засідання комісії 15 березня виключено.

3) За напрямом часткового відшкодування вартості об'єктів із зберігання та переробки зерна (пункт 12 Порядку) змінено:

- розрахунок про підтвердження статусу платника єдиного податку IV групи – за попередній податковий (звітний) рік.

Джерело: www.me.gov.ua

**Сімейні фермерські господарства
отримали більше прав для роботи
за спрощеною системою
оподаткування**

Законом України від 10.07.2018 р. № 2497-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України (далі – Кодекс) та деяких законів України щодо стимулювання утворення та діяльності сімейних фермерських господарств», внесено зміни до Податкового кодексу, зокрема:

- ст. 298 Податкового кодексу доповнено:

- пп. 298.8.7 «Платники єдиного податку четвертої групи можуть самостійно перейти на застосування ставки єдиного податку, визначеної для платників єдиного податку іншої групи, або відмовитися від спрощеної системи оподаткування у зв'язку з переходом на сплату інших податків і зборів, визначених цим Кодексом, з першого числа місяця, наступного за податковим (звітним) кварталом, у якому подано відповідну заяву, за умови сплати податку за поточний рік у розмірі, що розраховується виходячи з 25 % річної суми податку за кожний квартал, протягом якого платник перебував на четвертій групі платників єдиного податку»;

- пп. 298.8.8 – «Сільськогосподарський товаровиробник повторно може бути включений до четвертої групи платників єдиного податку не раніше ніж через два календарні роки після його переходу на застосування ставки єдиного податку, визначеної для платників єдиного податку іншої групи, або анулювання його попередньої реєстрації платником єдиного податку четвертої групи. Норми цього підпункту не застосовуються у разі анулювання реєстрації платником єдиного податку четвертої групи юридичної особи за ініціативою контролюючого органу».

Також п. 299.10 ст. 299 Податкового кодексу «Реєстрація платником єдиного податку є безстроковою та може бути анульована шляхом виключення з реєстру платників єдиного податку за рішенням контролюючого органу у разі: доповнено підпунктом 5 – «якщо платником єдиного податку четвертої групи не подано податкову звітність, передбачену пп. 295.9.1 п. 295.9 ст. 295 цього Кодексу»

Джерело: www.visnuk.com.ua

Україна удвічі збільшила експорт кукурудзи до Євросоюзу

У 2018/19 маркетинговому році (МР) Україна в 2 рази збільшила експорт кукурудзи в ЄС. Про це заявив керівник інформаційної служби «АПК-Інформ» Андрій Купченко.

За його словами, в останні роки саме Україна є ключовим постачальником зернових до ЄС, забезпечивши, за підсумками 2018/19 МР, 65% всього обсягу закупівель.

«У сезоні, що завершився, обсяги поставок української кукурудзи практично вдвічі перевищили показник попереднього сезону (16 млн т проти 8,3 млн т)», – уточнив Андрій Купченко.

Він додав, що основними імпортерами кукурудзи в ЄС є Нідерланди й Іспанія, на частку яких за останні 3 сезони довелося в середньому 28% і 24% всього обсягу поставок з України відповідно. Також активним покупцем є Італія. У 2018/19 МР у ТОП-5 імпортерів потрапили також Німеччина і Велика Британія.

З урахуванням частих несприятливих агрокліматичних умов у країнах ЄС, які обумовлюють складності з формуванням власного виробництва кукурудзи, очікується, що інтерес до української зернової збережеться й надалі. На ринках Нідерландів та Іспанії, крім традиційних поставок з України та Франції, спостерігається активізація імпорту з Бразилії і США, що формує додаткову конкуренцію.

Джерело: www.agropolit.com

3 грудня у Львові відбудеться круглий стіл

Запрошуємо зацікавлених прийняти участь у круглому столі «Створення аграрної екосистеми у Львівській області».

Досвід щодо розвитку агропромислового сектору в різних областях України показує стійку тенденцію – зацікавленість аудиторії в децентралізації фокусів на користь конкретного регіону та кожної конкретної громади, як в пропозиціях так і попиті.

Дата: 03 грудня 2019 р., 12:00–14:00 г. **Адреса:** Департамент агропромислового розвитку (м. Львів, вул. Чорновола 57).

Організатори: Департамент агропромислового розвитку Львівської облдержадміністрації. **Контактна особа:** Катерина Олинець, тел.. 097-504-49-26.

Джерело: Департамент агропромислового розвитку Львівської облдержадміністрації

Які проблеми українського фермера вирішить ГС «Національний центр розвитку агрофінансування»

Проблема №1 для малого та середнього агробізнесу – доступ до банківських кредитів. Погодьтеся, список вимог від банків прямо таки відлякує малих та середніх виробників: добра кредитна та ділова репутація, прозора модель бізнесу, фактичне ведення діяльності не менше одного виробничого циклу і т.д. і т.п. «Без паніки!» – скажуть вам експерти ГС «Національний центр розвитку агрофінансування». Ми створили організацію саме для того, щоб проорати цю борозну до банківських коштів!

Кожного аграрія, що приєднується до Співки, ми готові навчити фінансової грамотності рівня латифундиста на безкоштовних тренінгах від українських та міжнародних експертів. Допоможемо визначитись, на що необхідно залучити кошти в першу чергу, і навчимо працювати з інноваційним продуктом для пошуку фінансування – еКабінетом Аграрія від компанії «AgriAnalytica». Зареєструвавшись в системі, Ви знайдете доступні для вас фінансові рішення, державну підтримку, гранти. Зможете подати онлайн заявку до будь-якої фінустанови, зареєстрованої в еКабінеті. А наші спеціалісти консультуватимуть та підтримуватимуть Вас крок за кроком.

Ми не працюємо за сценарієм «кредит на все і одразу», а допомагаємо розпочати позитивну кредитну історію завдяки успішним кейсам з позик на окремі потреби бізнесу.

Проблема № 2 для малого та середнього агробізнесу – затягнутий процес подачі документів на одержання кредиту. Фермерам навіть з теоретичною підготовкою важко подати заявку на кредит з мінімальними витратами часу.

З допомогою консультантів та експертів Агрофінцентру Вам не доведеться бігати у відділення банків зі стосами документів замість того, щоб займатись своїм бізнесом. Адже ми допоможемо подати заявку до фінустанови через інноваційну онлайн систему Кабінету Аграрія. Консультанти дадуть відповідь на будь-які Ваші запитання. Наприклад, допоможуть підібрати оптимальні для потреб вашого бізнесу кредити від банків або програми державного фінансування, що зареєстровані у системі еКабінету. Вас також проінструктують під час звернення до обраної фінустанови. Часто з нашою допомогою вдається подати заявку до кредитора усього за кілька годин! А банк, отримавши таку онлайн-форму, може прийняти попереднє рішення про фінансування вже протягом 2-3 год.

Проблема № 3 для малого та середнього агробізнесу – відсутність впливу на прийняття рішень у сфері агрофінансування. Багато фермерів зіштовхуються з однаковими проблемами, намагаючись отримати доступ до фінансування, але не мають змоги об'єднатись та озвучити їх консолідовано, аби проблему помітили та вирішили «згори».

Агрофінцентр працює саме для того, щоб зібрати фермерів, вислухати їх і стати постійним представником і транслятором їхніх потреб на державному рівні. Стратегія проста, але дієва: аграрій вступає до нашої спілки, озвучує свою потребу консультантам, обговорює з іншими власниками агробізнесу – таким чином наша команда фіксує закономірні бар'єри доступу аграріїв до фінансування. Далі ми намагаємось подолати ці бар'єри шляхом публічного розголосу, діалогу та вимог. Співпрацюючи з керівниками Укрдержфонду та обласних центрів, привертаючи до проблем увагу медіа, проводячи круглі столи з представниками фінустанов, ми озвучуватимемо потреби фермерів та узгоджуватимемо шляхи їх вирішення.

Це – ще один наш крок до забезпечення розвитку малих та середніх фермерів.

Джерело: ГС «Національний центр розвитку агрофінансування»

В Україні представлено проєкт «Відкрита земля»

20 листопада в Міністерстві розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства спільно з міжнародними партнерами та фахівцями з земельних питань презентовано проєкт «Відкрита земля».

Мета проєкту – забезпечити прозорість та відстежуваність земельних відносин, а також надати усім громадянам повну інформацію про власників землі, вартість угод купівлі продажу та оренди, концентрацію земель в одних руках тощо.

Під час заходу був представлений геопортал **<https://map.geoportalua.com>** на якому зібрані результати обробки даних дистанційного зондування земель України та підключена публічна кадастрова карта.

Джерело: www.me.gov.ua

У 2020 році міжнародні ветеринарні сертифікати на експорт видаватимуться через електронну систему

Держпродспоживслужба у рамках програми Світового банку у 2020 році планує почати впроваджувати проект з видачі міжнародних ветеринарних сертифікатів на експорт.

Про це повідомила т. в. о. Голови Держпродспоживслужби Ольга Шевченко під час прес-конференції з нагоди презентації електронної системи видачі ветеринарних документів та надання адміністративних послуг – Єдиний державний реєстр ветеринарних документів.

Вона пояснила, що це дозволить бізнесу зекономити час і кошти, які витрачаються на оформлення таких документів: «Часто наш бізнес стикається з тим, що при технічних помилках в документах дуже часто машини з вантажем повертаються з кордону. Крім того, деякі країни вимагають оформлення сертифікатів з перекладом на їхні мови, а це значно ускладнює ведення бізнесу і передбачає витрачання додаткових коштів».

З наступного року, зауважила вона, видача міжнародних ветеринарних документів відбуватиметься через електронну систему, яка, зокрема передбачиме можливість переклад різними мовами для тих країн, які цього потребують. «Це, відповідно потребуватиме ресурсів з нашого боку в частині постійного відстеження законодавства інших країн, але ми готові на це йти, аби система спрацювала. Бо це імідж держави», – заявила т.в.о. Голови Держпродспоживслужби.

У свою чергу директор Державного підприємства «Агентство з ідентифікації та реєстрації тварин» Ігор Клименок повідомив, що цим плани Держпродспоживслужби з діджиталізації не обмежуються.

«У 2020 році будуть створені електронні кабінети для суб'єктів господарювання, які займаються тваринництвом. Ідея полягає в тому, щоб функціонування всіх документів зводилося в одну систему. Це спростить проходження самої процедури видачі документів. Якщо суб'єкт господарювання зможе самостійно заповнювати інформаційні сторінки – це зменшить час заповнення відповідних граф інспекторами Держпродспоживслужби», – наголосив Ігор Клименок.

Будь-який зареєстрований суб'єкт господарювання через особистий кабінет матиме доступ до всіх баз даних. Це дозволить забезпечити прозорість, спростить аналіз роботи та пришвидшить прийняття рішення, а також забезпечить економію коштів. Достатньо оформити одну заявку через особистий кабінет, щоб інспектор розумів, який вантаж буде відправлятися. Це дозволить швидше і якісніше обробити всі ветеринарні документи.

Джерело: www.consumer.gov.ua

Перевірки Держпродспоживслужби: як фермерам уникнути штрафів

Штрафи, які Держпродспоживслужба має право накладати на сільгоспвиробників за порушення вимог до безпеки харчових продуктів, можуть досягати 125 тис. грн. Які дозволи і документи має оформити фермер, аби запобігти грошовим стягненням у результаті перевірок?

Один із важливих нюансів, про який часто забувають фермери, – це необхідність реєстрації потужностей виробництва, оскільки і виготовлення, і зберігання харчової продукції на незареєстрованих потужностях тягне за собою накладення штрафу:

- для юросіб – 23–30 мінімальних заробітних плат (95 979–125 190 грн);
- для фізосіб-підприємців – 8–15 мінімальних заробітних плат (33 384–62 595 грн).

Як уникнути штрафів Держпродспоживслужби?

Виробники продуктів тваринного походження зобов'язані отримати експлуатаційний дозвіл на потужності.

Оператори ринку, які займаються лише вирощуванням рослинної продукції, повинні зареєструвати потужності згідно з Законом України «Про основні засади та вимоги до безпеки харчових продуктів» і впровадити систему НАССР.

Як зареєструвати потужності?

Виробникові слід звернутися до свого територіального органу ДПСС і подати заяви про держреєстрацію потужностей, засвідчені підписом керівника або власника потужностей.

Наголошується, що держреєстрації підлягає кожна потужність, яка є в управлінні оператора ринку. Тож скільки потужностей – стільки і заяв.

Реєстрацію здійснюють безкоштовно упродовж 15 робочих днів після отримання заяви. У разі затримки ДПСС повинна надати письмове обґрунтування причин відмови або повідомити про продовження терміну реєстрації (не більше ніж на 15 днів).

Інспектори не попереджатимуть виробників про свій візит з перевіркою на підприємство. Проте фермери можуть дізнатися про це на сайті Держпродспоживслужби у розділі «План перевірок».

Зазначається, що у 2019 році до плану перевірки безпечності харчових продуктів та ветеринарної медицини Держпродспоживслужба внесла 22 522 операторів ринку.

Періодичність здійснення перевірок визначається на підставі ризик-орієнтованого підходу: що нижчий рівень ризику, який становить діяльність конкретного оператора ринку, то рідше його перевіряють, відзначив Олександр Брильов, адвокат, партнер юридичної компанії «Legal Partner».

Оголошення про проведення земельних аукціонів у Львівській області з офіційного веб-сайту Держгеокадастру України

Номер лота	Кадастровий номер	Площа га	Адреса	Цільове призначення	Дата аукціону
42989	4621580600:05:006:1412	3.7542	Львівська область, Жидачівський район, с. Бережниця	Для ведення товарного сільськогосподарського виробництва	18.12.2019 14:00
43222	4622789200:23:000:0064	8.3380	Львівська область, Жовківський район, Туринківська сільська рада	Для ведення товарного сільськогосподарського виробництва	20.12.2019 11:00
43220	4624887400:14:000:0018	5.4254	Львівська область, Сокальський район, Тартаківська сільська рада	Для ведення товарного сільськогосподарського виробництва	20.12.2019 11:00
43218	4622185900:15:000:0146	11.5000	Львівська область, Кам'янка-Бузький район, Стародобротвірська сільська рада	Для ведення товарного сільськогосподарського виробництва	20.12.2019 11:00
43636	4621580300:02:000:1263	3.7015	Львівська область, Жидачівський район, Баковецька сільська рада	Для ведення товарного сільськогосподарського виробництва	26.12.2019 16:00
43292	4625888600:03:000:1447	2.0000	Львівська область, Яворівський район, с. Терновиця	Для ведення товарного сільськогосподарського виробництва	26.12.2019 14:00
43676	4623084800:21:000:007 9	7.447 8	Львівська область, Миколаївський район, Тростянецька ОТГ (Красівська сільська рада)	Для ведення товарного сільськогосподарського виробництва	27.12.2019 16:00
43995	4623983400:01:001:017 2	4.6213	Львівська область, Радехівський район, с. Новий Витків	Для ведення фермерського господарства	09.01.2020 11:00
43988	4624881100:11:000:033 5	7.6330	Львівська область, Сокальський район, Волицька сільська рада	Для ведення товарного сільськогосподарського виробництва	13.01.2020 11:00

Джерело: www.land.gov.ua

Інформація про включення до переліку земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності для продажу права на них на земельних торгах на Львівщині

Інформація про включення станом на 29 листопада 2019 р. до переліку земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності для продажу права на них на земельних торгах відповідно до наказів Головного управління Держгеокадастру у Львівській області містить відомості про 1970 ділянок загальною площею 23111,6 га.

Детальна інформація за посиланням: <https://land.gov.ua/info/perelik-dilianok/>

Джерело: www.land.gov.ua

Експертиза насіннєвого матеріалу забезпечить високу врожайність культур

Як бути певним, що придбаний посівний матеріал якісний? Найкраще – дослідити його в лабораторних умовах, радять вчені «Інституту здоров'я рослин». Адже тільки так можна точно дізнатися усі показники насіння, його сильні та слабкі сторони і, за необхідності, скоректувати їх чи й навіть замінити посівний матеріал.

«Отриманий насіннєвий матеріал ми перевіряємо на показники посівної придатності згідно з ДСТУ 4138-2002 «Насіння сільськогосподарських культур. Методи визначення якості», – розповідає керівник агробіологічної лабораторії Інституту Володимир Конограй. – Вони визначаються шляхом аналізування середнього зразка насіння із конкретної партії і включають дослідження на оцінку показників енергії проростання, схожості, виконання фітопатологічної експертизи та визначення чистоти насіння. Таке дослідження гарантовано покаже, наскільки посівний матеріал якісний, і чи зійде він взагалі».

Крім того, відзначає вчений, важливим й фітопатологічне дослідження насіння. Бо саме виходячи з отриманих результатів можна оптимально підібрати протруйники.

«Незараженого насіння практично не буває, – розповідає В.Кодограй. – Тому якщо не дослідити посівний матеріал на фітопатологію й не провести протруювання, на ньому розвиватимуться грибні та бактеріальні патогени, які призведуть до хвороб проростків і зрідженості сходів, що в подальшому вплине на врожайність. Тому проведена заздалегідь фітоекспертиза виявить «вади» насіння й допоможе обрати оптимальний препарат, здатний їх вирішити».

Фахівці Інституту використовують для проведення фітоекспертизи камери з середовищем що контролюється. В них методом вологих камер або поживних середовищ стимулюють ріст патогена. Потім за допомогою мікроскопічних досліджень збудників хвороб ідентифікують. Після проведення досліджень аграрій отримує відповідний протокол, де вказується загальна зараженість насіння хворобами та відсоткове співвідношення між видами грибних захворювань. За результатами дослідження спеціалісти надають аграрію рекомендації щодо застосування протруйників для обробки насіння, подальшого застосування системи захисту посівів, а також рекомендації щодо агротехнічних прийомів (глибина висіву, норма висіву тощо). При низьких посівних якостях насіннєвого матеріалу надаються рекомендації, що сприяють підвищенню цього показника (стимулятори росту, мікродобрива та ін.).

Джерело: www.agronews.ua

Більша листкова поверхня додає соняшнику врожайності лише за сприятливих умов

Поширена думка про те, що недостатній та надмірний розвиток листкової поверхні соняшнику негативно впливає на його рівень урожайності, не зовсім вірна. Насамперед слід звернути увагу на етап онтогенезу, на якому визначено площу листкової поверхні рослини, та на умови середовища, у яких ця рослина опинилася.

Дослідженнями вчених Інституту рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН встановлено, що велика площа листя забезпечує найбільші прирости врожаю тільки за відповідних метеорологічних умов.

Надзвичайно високі або, навпаки, знижені температури повітря, а також брак вологи не забезпечують нормальної діяльності дуже розвиненій листковій поверхні.

Надмірне збільшення площі листкової поверхні може супроводжуватися підсиленням дихання через конкурентні взаємодії рослин і, відповідно, зменшенням продуктивності фотосинтезу й ефективності перетворення енергії сонячних променів на продукти асиміляції.

Рослина за таких умов намагається скоротити асиміляційний апарат і «скинути» частину листя або уповільнює утворення та приріст нових листків.

Джерело: www.agrotimes.net

Європарламент оголосив надзвичайний стан у сфері клімату

Європарламент 28 листопада ухвалив резолюцію, в якій оголошено надзвичайний стан у сфері клімату і довкілля в Європі та світі.

Резолюція, ухвалена 429 голосами проти 225, закликає Єврокомісію розробити відповідні законодавчі і бюджетні пропозиції відповідно до мети обмежити глобальне потепління на рівні нижчому 1,5 °C.

Депутат Європарламенту Паскаль Канфін, який ініціював цей крок, сказав, що це зробило Європу «першим континентом, який оголосив кліматичну і надзвичайну екологічну ситуацію».

В окремій резолюції Європарламент парламент закликає ЄС представити свою стратегію досягнення кліматичної нейтральності якомога швидше. Депутати Європарламенту також закликають нового президента Європейської комісії Урсулу фон дер Ляєн включити мету скорочення викидів парникових газів на 55% до 2030 року в європейську зелену угоду.

Ряд країн, місцевих адміністрацій і науковців заявили, що наша планета стикається з кліматичною катастрофою.

Європейська комісія вже запропонувала мету вийти на чистий нуль викидів до 2050 р., але Європейська Рада досі не схвалила її, оскільки Польща, Угорщина та Чехія виступають проти

Джерело: www.kurkul.com

Що сприяє розвитку хвороби міжжилкового хлорозу на сої

Міжжилковий хлороз – це термін, що застосовується для опису пожовтіння тканин між листовими жилками у верхньому покриві сої, і є поширеною проблемою при вирощуванні сої. Найчастіше вважають, що хлороз свідчить про наявність синдрому раптової смерті сої (SDS).

Важливо пам'ятати, що існує кілька інших хвороб, які можуть спричинити міжжилковий хлороз у сої. Деякі з них є новими для США та Канади або поширюються на нові й нові регіони, що може ускладнити діагностику. В цій статті мова піде про найпоширеніші хвороби та розлади, пов'язані з міжжилковим хлорозом листя сої.

Коричнева стеблова гниль (BSR)

Хвороба, спричинена грибом *Cadophora gregata*, що поширюється в ґрунті. Грибок часто викликає хлоротичні плями на листі, як правило, проявляється під час середніх фаз розвитку сої (R3 та пізніше). Рослини з вираженими симптомами варто обережно прибирати з поля, а стебла розрізати, щоб подивитись на внутрішню тканину стебла. У рослинах, що уражені коричневою стебловою гниллю, воно буде бурого кольору, особливо біля вузлів. Коріння за даної хвороби залишається здоровим. Важливо зазначити, що є два генотипи гриба, що викликає BSR. Генотип «А» викликає типовий міжжилковий хлороз, тоді як генотип «В» - ні. Обидва генотипи призводять до того, що серцевина буріє.

Загалом, географічне положення також може допомогти визначити BSR. Ця хвороба в основному спостерігається у північних районах вирощування сої та її рідко діагностують у південних штатах. Основні методи контролю даної хвороби: сівба стійких сортів сої (особливо сортів із резистентністю до соєвої нематоди), а також сівозміна із застосуванням культур, що не можуть бути носієм та господарем, протягом двох і більше років.

Фомопсис

Фомопсис або стебловий рак викликається грибами *Diaporthe caulivora* та *D. aspalathi*. Системні симптоми на рослинах сої можуть відрізнятися залежно від виду гриба. Наприклад, *D. aspalathi* відомий тим, що викликає симптоми міжжилкового хлорозу на заражених рослинах. У минулому цей гриб називали причиною «південного раку стебла», тоді як інші гриби *Diaporthe* вважалися причиною виникнення «північного стеблового раку», що призводить до в'янення листя або загибелі рослин, але не до хлорозу.

Симптоми, пов'язані з ураженням стебла, зазвичай спостерігаються на середніх фазах розвитку сої, починаючи з цвітіння (R1). Незалежно від виду *Diaporthe*, патоген призводить до появи червонувато-коричневих плям на зовнішній стороні стебла.

Ці ураження часто пов'язані з вузлами і поширюються на стебло. Коріння рослин, уражених раком, виглядає здоровим. Тривають дослідження з метою кращого розуміння контролю цієї хвороби. Найбільш доцільними рішеннями контролю хвороби є, знову ж таки, сівозмінна і стійкі сорти.

Синдром раптової смерті (SDS) спричинений насамперед грибом *Fusarium virguliforme*. Цей гриб продукує токсин, який переміщується в листя, викликаючи характерний хлороз, який часто є першою ознакою хвороби.

Симптоми найчастіше спостерігаються на середніх та пізніх репродуктивних стадіях (R3 та пізніші). Прояв симптомів починається з жовтих плям між листовими жилками, які збільшуються і буріють, що призводить до хлорозу. Симптоми будуть найсильнішими на молодому листі, листя відмиратиме і опадатиме передчасно, залишаючи черешки, прикріплені до стебла. SDS може призвести до появи рослин з гнилим корінням, стебло буде коричневого або сірого кольору. Важливе значення має комплексне управління хворобою, а саме: вибір стійких сортів та обробка насіння фунгіцидними протруйниками.

Ураження стрижневого кореня

Хворобу вперше визначили в у 2007 році та підтвердили її існування у кількох південних штатах у 2017 році. Захворювання спричиняється різними видами ґрунтового гриба *Xylaria*. Це спричиняє хлороз рослин, починаючи з середньовеgetативного (V4-V6), до стадій раннього цвітіння (R1-R2).

Симптоми на листі спочатку спостерігаються на нижній частині рослини і з часом ступінь ураження збільшується. Уражені кореневища матимуть сухий, гнилий вигляд, а кореневі системи часто обриваються, якщо рослину вирвати. Ці ж рослини часто мають темний корінь з коричневим внутрішнім забарвленням.

У певних умовах можна спостерігати поширення гриба на післяжнивних рештках, що залишаються на поверхні ґрунту.

Триазольна група фунгіцидів – негативний вплив

Застосування фунгіцидів класу триазоли, може спричинити фітотоксичний ефект, що спричиняє міжжилковий хлороз на листках сої. Симптоми проявляються лише на листках, як правило, у верхній частині рослини, а стебла та коріння залишаються здоровими. Травмування стає інтенсивнішим, коли певні триазольні фунгіциди застосовуються за сухих та спекотних погодних умов.

Деякі специфічні фунгіциди набагато більш схильні виробляти фітотоксичність (наприклад, продукти, що містять протіконазол або тебуконазол). Крім того, пошкодження, пов'язане з цим ураженням, зазвичай спостерігається через 21-28 днів після застосування фунгіциду групи триазолів або у препараті з кількома д.р., або в баковій суміші.

Сорти сої відрізняються своєю реакцією на триазольний фунгіцид, що може заплутати діагноз. Втрати врожаю через застосування таких фунгіцидів не спостерігалися; однак дослідження продовжують визначати вплив таких обробок, а також потенційні методи його зменшення.

Існує декілька інших захворювань сої, які можуть тимчасово спричинити міжжилковий хлороз залежно від середовища, сорту чи географічного положення. До таких захворювань належать південна гниль, коренева та стеблова гнилі, червона гниль крони, біла цвіль. Якщо ці захворювання є причиною хлорозу, листя з часом стане коричневим і симптоми хлорозу більше не можна буде спостерігати.

Стовбурові та кореневі симптоми у рослин, що виявляють міжжилковий хлороз, можуть допомогти розрізнити ці захворювання. Якщо ви не впевнені в причині хлорозу, відправте зразки в діагностичну лабораторію для отримання точного результату.

Як захистити свої права порушені надавачами житлово-комунальних послуг

Відповідно до статті 7 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» (далі – Закон) споживач зобов’язаний укласти договір на надання житлово-комунальних послуг, так як договір – це саме той документ, на підставі якого споживач може пред’являти претензії за ненадані або за неякісно надані послуги, а також вимагати виконання перерахунку та відшкодування збитків.

Крім того, відповідно до статті 12 Закону, надання житлово-комунальних послуг здійснюється виключно на договірних засадах.

Договори про надання житлово-комунальних послуг укладаються відповідно до типових або примірних договорів, затверджених Кабінетом Міністрів України або іншими уповноваженими законом державними органами відповідно до закону. Такі договори можуть затверджуватися окремо для різних моделей організації договірних відносин (індивідуальний договір та колективний договір про надання комунальних послуг) та для різних категорій споживачів (індивідуальний споживач, колективний споживач).

При цьому слід зазначити, що споживач відповідно до статті 7 Закону має не лише права, а і обов’язки.

І все ж таки, у разі ненадання, надання не в повному обсязі або неналежної якості комунальних послуг споживач має право викликати виконавця комунальних послуг (його представника) для перевірки кількості та/або якості наданих послуг.

За результатами перевірки якості надання комунальних послуг або якості послуг з управління багатоквартирним будинком складається акт-претензія, який підписується споживачем та виконавцем комунальної послуги або управителем (щодо послуги з управління багатоквартирним будинком).

Виконавець комунальної послуги або управитель (щодо послуги з управління багатоквартирним будинком) зобов’язаний прибути на виклик споживача у строки, визначені в договорі про надання послуги, але не пізніше ніж протягом однієї доби з моменту отримання повідомлення споживача.

Акт-претензія складається виконавцем комунальної послуги або управителем (щодо послуги з управління багатоквартирним будинком) та споживачем і повинен містити інформацію про те, в чому полягало ненадання, надання не в повному обсязі або неналежної якості комунальної послуги або послуги з управління багатоквартирним будинком, дату (строк) її ненадання, надання не в повному обсязі або неналежної якості, а також іншу інформацію, що характеризує ненадання послуг, надання їх не в повному обсязі або неналежної якості.

У разі неприбуття виконавця комунальної послуги або управителя (щодо послуги з управління багатоквартирним будинком) в установлений строк або необґрунтованої відмови підписати акт-претензію такий акт підписується споживачем, а також не менш як двома споживачами відповідної послуги, які проживають (розташовані) в сусідніх будівлях (у приміщеннях – якщо послуга надається у багатоквартирному будинку), і надсилається виконавцю комунальної послуги або управителю (щодо послуги з управління багатоквартирним будинком) рекомендованим листом.

Виконавець комунальної послуги або управитель (щодо послуги з управління багатоквартирним будинком) протягом п'яти робочих днів має вирішити питання щодо задоволення вимог, викладених в акті-претензії, або надати споживачу обґрунтовану письмову відмову в задоволенні його претензії.

У разі ненадання виконавцем (управителем) відповіді в установлений строк претензії споживача вважаються визнаними таким виконавцем (управителем).

Якщо врегулювати спір шляхом надсилання акта-претензії не вдалося, та Закон визначає, що захист прав споживачів житлово-комунальних послуг здійснюється уповноваженим центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного нагляду (контролю) за дотриманням законодавства про захист прав споживачів.

Джерело: www.consumer.gov.ua

ВЕДЕННЯ АГРОБІЗНЕСУ В УКРАЇНІ
DOING AGRIBUSINESS IN UKRAINE

05/12

Нетворкінг та стратегія
2020

Живе спілкування з владою

Скасування мораторію. Що
робити? Куди бігти?

05.12.2019

м. Київ

doagro.in.ua

Джерело: www.doagro.in.ua

Мишоподібні гризуни – загроза для сільськогосподарських культур

Наталія Голич, *Головний спеціаліст відділу прогнозування фітосанітарної діагностики та аналізу ризиків ГУ Держспродспоживслужби у Львівській області*

Тепла та помірно-волога погода, достатня кормова база стимулюють активне розмноження мишоподібних гризунів. Найбільш заселеними посівами є поля багаторічних трав, сади, неорні землі та пізні культури. Збір врожаю кукурудзи, сої, соняшнику та яблук в садах змусив шкідників поступово мігрувати на розміщені поряд посіви озимих культур.

Серед мишоподібних гризунів найбільш поширеною та шкідливою є полівка звичайна. Цей шкідник харчується понад 200 видами рослин та характеризується дуже високою плодючістю. Протягом року самиці дають від 3–4 до 7 і більше приплодів по 3–8 і більше малят у кожному. За добу вони можуть з'їсти таку кількість корму, що становить 25–40% їхньої маси, а молоді особини ще більше. Харчуючись сходами озимих, гризуни утворюють у посівах «прогалини». В роки масового розмноження іноді виникає потреба в пересіві пошкоджених масивів.

З настанням холодного періоду гризуни шукають теплих та затишних місць зимівлі, облюбовуючи людські будівлі, овочесховища та скирти соломи й сіна, де протягом осінньо-зимового періоду можуть інтенсивно розмножуватись. Значна частина їх залишається на полі, продовжуючи харчуватися узимку під снігом сходами озимих зернових. З огляду на характер розмноження і шкідливість гризунів, восени слід постійно проводити обстеження з метою визначення початку заселення посівів та контролю розвитку шкідників.

Отвори ходів гризунів з поверхні ґрунту до гнізда в практиці називають норами. Згруповані нори, що ведуть до одного або кількох гнізд однієї родини, мають назву колонії. В колоніях полівок від 4-6 до 100 нір. В колоніях, де мешкають миші, кількість нір менша – частіше 4, не більше 6-8, біля нір є викиди ґрунту. Колонії, звичайно, відокремлені одна від одної, але іноді їх межі зливаються. Кількість нір, що відкриваються після прикопування, залежить від багатьох факторів і мало пов'язана з кількістю гризунів, що живуть у колонії. Тому облік колоній дає повніше уявлення про чисельність гризунів, а виявивши кількість заселених колоній, ми будемо знати, скільки родин гризунів тут живе. Для одержання цієї інформації необхідна певна система обстежень, обліків і спостережень за методами, що нижче викладаються. Основне значення в цій системі мають два планові комплексні обстеження.

Перше здійснюється навесні й дає змогу судити про те, наскільки зимовий сезон був згубним для полівок, друге – пізно восени, що дасть можливість зробити висновок щодо чисельності і стану популяції. Обстеження виконують у наступній послідовності: спочатку виявляють заселені й незаселені стації (угіддя), потім визначають чисельність гризунів і стан популяції. Заселеність стацій гризунами встановлюють за наявністю їхніх нир, пошкоджених рослин та їх екскрементів. Угіддя вважається незаселеним, якщо при перетині його по діагоналі й огляді однієї з крайових смуг слідів полівок і мишей не виявлено.

Для обліку мишоподібних гризунів, залежно від щільності поселення й конфігурації стації, використовують один з трьох способів: маршрутний, поділянковий або метод пасткоколоній. За низької щільності колоній застосовують маршрутний метод, поділянковий метод застосовують, якщо щільність заселення гризунів така, що в полі зору з будь-якого місця проглядається 1-2 колонії. Метод пасткоколоній використовують у тих стаціях, де не можна підрахувати гризунів вищевказаними методами.

Найважливішими профілактичними заходами є агротехнічні: дотримання сівозміни, боротьба з бур'янами на полях і в місцях резервацій гризунів (у лісосмугах та на узбіччях доріг і зрошувальних каналів), своєчасне й без втрат збирання врожаю, своєчасна та якісна оранка. Усе це позбавляє гризунів кормової бази і надійного сховища. Для захисту складських приміщень, зерносховищ, господарських будівель та приміщень, насамперед, необхідно забезпечити непроникність у них гризунів і дотримуватись належного санітарного стану.

Якщо ж гризуни з'явилися, необхідно вдатись до винищувальних заходів захисту. На невеликих полях, у фермерських господарствах та у приміщеннях їх можна відловлювати механічно, застосовуюючи пастки різних модифікацій.

За наявності 3-5 і більше жилих колоній на гектарі необхідно застосовувати препарати, включені в «Перелік пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні».

Продовження статті на стор. 32

**УВАГА
КОНКУРС****Оголошено конкурс на зайняття
посади директора наукового
Інституту на Львівщині**

Конкурс на зайняття посади директора Інституту сільського господарства Карпатського регіону НААН (81115, Львівська обл., Пустомитівський район, село Оброшине, вул. Грушевського, 5)

Національна академія аграрних наук України оголошує конкурс на зайняття посади директора Інституту сільського господарства Карпатського регіону НААН (81115, Львівська обл., Пустомитівський район, село Оброшине, вул. Грушевського, 5).

У конкурсі можуть брати участь громадяни України, які вільно володіють державною мовою, мають науковий ступінь доктора наук або доктора філософії (кандидата наук), стаж роботи на посадах наукових працівників та (або) науково-педагогічних працівників не менше 10 років, зокрема досвід роботи на керівних посадах не менше 5-ти років, та є фахівцями з основного напрямку діяльності цієї наукової установи.

Строк подання заяв – два місяці з дня опублікування оголошення Академією.

Особи, які бажають взяти участь у конкурсі, подають наступні документи:

– заяву про участь у конкурсі на ім'я Президента НААН, в якій зазначається інформація про застосування або незастосування до претендента обмежень, встановлених частиною третьою статті 9 Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність”;

– особовий листок з обліку кадрів з фотографією (розміром 3х4 см);

– автобіографію;

– копії документів про вищу освіту, науковий ступінь та вчене звання;

– довідку про проходження попереднього (періодичного) психіатричного огляду, яка видається відповідно до Порядку проведення обов'язкових попередніх та періодичних психіатричних оглядів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2000 р. № 1465 (Офіційний вісник України, 2000 р., № 39, ст. 1656);

– довідку про наявність або відсутність судимості;

– інформаційну довідку з Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення;

– копію паспорта, засвідчену претендентом;

– копію трудової книжки;

– письмову згоду на обробку персональних даних;

– декларацію як кандидата на посаду за минулий рік відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» (роздруковану з сайту НАЗК).

Копії документів, які подаються претендентом (крім копії паспорта), мають бути засвідчені в установленому порядку (за місцем роботи претендента, засновником або нотаріально).

Відповідальність за недостовірність документів несе претендент.

У разі подання заяви та документів, передбачених цим пунктом, лише електронною поштою учасник конкурсного відбору до проведення виборів додатково подає підписану заяву та завірени копії документів. У разі не подання зазначених документів, претендент не допускається до участі у виборах.

Документи надсилати на адресу: м. Київ-10, вул. Михайла Омеляновича-Павленка, 9, Національна академія аграрних наук України, або vnka@naas.gov.ua.

У разі не подання повного пакету документів, претендент не допускається до участі у конкурсі.

Телефон для довідок : (044) 521-92-91.

Джерело: Інститут сільського господарства Карпатського регіону НААН

Продовження статті. Початок на ст.29-30

Державна установа «Львівська обласна фітосанітарна лабораторія» включена до переліку виробників мікробіологічного родентициду Бактоцид (аналог Бактороденциду вологого зернового), який зареєстровано терміном до 31 грудня 2028 року та має Посвідчення про державну реєстрацію серія А №07668.

Даний препарат включено до Державного реєстру пестицидів та агрохімікатів, дозволених до використання в Україні під реєстраційним номером №12503.

Препарат являє собою вологе зерно пшениці, на якому вирощені бактерії *Salmonella enteritidis* var. *Issatschenko* шт. В-17Х, що належать до роду сальмонел.

Препарат має чітку вибірккову патогенність. Для летального ефекту однієї особини перерахованих видів досить з'їсти два зерна приманки, загибель настає на 5-14 добу та гине до 95% гризунів. Знаходячись у тісному контакті одна з одною, миші швидко розповсюджують смертельну хворобу (мишачий тиф, який спричиняє дана бактерія) серед особин – чим підвищують ефективність застосування препарату.

Термін зберігання – 1 місяць за температури 0°C до + 4°C. Даний біопрепарат безпечний для людей, свійських та домашніх тварин, птахів.

При роботі з засобами захисту рослин обов'язково слід дотримуватися діючих Державних санітарних правил «Транспортування, зберігання та застосування пестицидів у народному господарстві» ДСП 8.8.1.2.001-98 та правил техніки безпеки.

Автор: Наталія Голич, Головний спеціаліст відділу прогнозування фітосанітарної діагностики та аналізу ризиків Головного управління Держспродрозживслужби у Львівській області

Оптові ціни на продукцію (станом на 29.11.2019 р.) (1 кг/грн.)

ПРОДУКТ	мінімальна	середня	максимальна
ПРОДУКЦІЯ РОСЛИННИЦТВА ВІТЧИЗНЯНОГО ВИРОБНИЦТВА			
Капуста цвітна	15,00	23,00	28,00
Капуста білоголова	3,00	3,50	4,00
Капуста пекінська	8,00	9,00	10,00
Капуста савойська	12,00	15,00	15,00
Картопля стандарт	8,00	9,00	10,00
Морква стандарт	4,50	5,50	6,50
Буряк столовий	4,00	4,20	4,50
Капуста савойська	12,00	15,00	15,00
Огірок короткоплідний	8,00	9,50	11,00
Гарбуз	6,00	7,00	8,00
Помідор сливка	10,00	11,00	12,00
Перець солодкий кубовидний жовтий	40,00	40,00	40,00
Цибуля ріпчаста жовта	6,00	6,50	6,50
Промідор салатний рожевий	20,00	34,80	43,00
Огірок тепличний	45,00	49,30	53,00
Салат	30,00	30,00	35,00
Редька чорна	6,00	6,50	7,00
Цибуля салатна червона	10,00	10,00	12,00
Щавель	30,00	60,00	70,00
Лохина	350,00	400,00	400,00
Яблуко Декоста	10,00	10,00	11,00
Яблуко Джонаголд	8,00	9,10	10,00
Яблуко Ліголь	11,00	12,70	14,00
ПРОДУКЦІЯ ТВАРИННИЦТВА ВІТЧИЗНЯНОГО ВИРОБНИЦТВА			
Свинина ошийок	118,00	126,10	135,00
Яловичина печінка	50,00	50,00	65,00
Короп жив.	80,00	80,00	80,00
Сом жив.	135,00	145,00	155,00

Складено за даними ТОВ "РСП "Шувар"

Закупівельні ціни в Україні на 29.11.2019 р.

Середньозважені ціни закупівлі зернових та олійних культур в Україні на умовах СРТ термінали, EXW елеватори, СРТ переробники, FCA, СРТ долар, FOB, DAF.

	СРТ термінал, грн	EXW елеватори, грн	СРТ переробник, грн	FCA, грн	СРТ термінал, дол.США	FOB, дол.США	DAF, дол.США	CIF, дол.США
Висівки пшеничні						198		
Гірчиця	11000							
Горох	6275	5500					191	
Гречка	15500		13000					
Жито 1 клас			5500					
Жито 2 клас				5000				
Кукурудза	4426	3747		3125	157		152	200
Льон	10250							
Нут	9000	9000						
Овес	5350	5300						
Просо				6100				
Пшениця 2 клас	5454	4666	4800		193	188		
Пшениця 3 клас	5423	4572	4750		191	184		
Пшениця 4 клас	5304	4546	4575	4200	189			200
Пшениця 6 клас				4170				
Ріпак 1 кл до 35 мкм без ГМО	11000				340			
Ріпак 2 кл від 35 мкм без ГМО							388	
Ріпак з ГМО	10225							
Соева олія				17000			678	
Соняшник	9550	8751		7800				
Соняшник високоолеїновий		15500						
Сорго біле	4200	3633		3600				
Соя	8280	7882	9000	8467	340			
Соя без ГМО		8133		8000			330	
Тритікале			4000	3700				
Шрот соняшниковий			5600				186	
Ячмінь	4750	4018		4400				

Назва заходу	Дата проведення	Місце проведення	Детальніша інформація
XVI Міжнародна конференція «Овочі і фрукти -2019. Експортний прорив»	3-5 грудня 2019 р	м. Київ, Міжнародний виставковий центр, Броварський проспект, 15	www.fruit-inform.com
XI Міжнародна конференція «Ведення агробізнесу в Україні-2019»	5 грудня 2019 р	м. Київ, Unit City, вул. Дорогожицька,3	www.doagro.in.ua
Конференція «Точне землеробство і управління зональністю полів»	17-20 грудня 2019 р	м. Київ, Готель “Софіївський посад”, вул. Київська,81/2	www.travelite.com.ua
II Аграрний Форум «Елеватор-2020»	24 січня 2020 р	м. Київ, Міжнародний виставковий конгрес-холл Український дім, вул. Хрещатик, 2	www.proagro.com.ua
XIX Національна виставка агротехнологій «Агропром-2020»	26-28 лютого 2020 р	м. Дніпро	www.expometeor.com
XIII Міжнародний молочний конгрес	3-4 березня 2020 р.	Київська обл., Макарівський р-н., с. Березівка, KievExpoPlaza, вул. Амстердамська, 1	www.dairycongress.org
IV Міжнародний конгрес «Органічна Україна»	12 березня 2020 р.	м.Одеса, Готель «GAGARINN», Гагарінське Плато, 5Б	www.organicukraine.org.ua
Виставка «Агропром-2020»	25-27 березня 2020 р.	Київська обл., Макарівський р-н., с. Березівка, KievExpoPlaza, вул. Амстердамська, 1	www.expometeor.com

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ ВИДАННЯ:

МУЗИКА П.М. – ГО “ЛЬВІВСЬКА АГРАРНА ПАЛАТА” (ГОЛОВА РЕДКОЛЕГІЇ); **СТЕФАНИШИН І.М.** – ТОВ “РСР “ШУВАР” (ЗАСТ. ГОЛОВИ РЕДКОЛЕГІЇ); **ВУЙЦИК І.М.** – ГО “ЛЬВІВСЬКА АГРАРНА ПАЛАТА” ; **ПАНЬКІВ І.Я.** – БО “ЛЬВІВСЬКА АГРАРНА ДОРАДЧА СЛУЖБА”; **ДОМАНСЬКИЙ.А.Я.** – ГО “ЛЬВІВСЬКА АГРАРНА ПАЛАТА”; **СОЛОМОНКО Д.О.** – ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ ІМЕНІ С.З. ГЖИЦЬКОГО (ВИПУСКОВИЙ РЕДАКТОР).

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ: М. ЛЬВІВ, ВУЛ. ЗАЛІЗНИЧНА, 16, 2-Й ПОВ., ТЕЛ./Ф. +38 (032) 294-84-03, +38(067) 803-60-32. **ПЕРІОДИЧНІСТЬ ВИДАННЯ:** ДВА РАЗИ НА МІСЯЦЬ .

ПОБАЖАННЯ ТА ЗАУВАЖЕННЯ ДО ЗМІСТУ ЕЛЕКТРОННОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО БЮЛЕТЕНЯ «ВІСНИК АГРОФОРУМ» ПРОСИМО НАДСИЛАТИ НА E-MAIL:

LVIVAGRI@GMAIL.COM